

Virtualna mobilnost študentov – študija primera DOBA Fakultete

Nataša Ritonija, Anita Maček

Uvod

Pomen internacionalizacije v prostoru visokošolskega izobraževanja vse bolj narašča in je odziv na izzive, ki jih prinaša globalizacija (Wächter 2008, 10). Številni programi EU podpirajo izmenjavo študentov, najbolj znani so Erasmus, Erasmus Mundus in Leonardo. Ti programi študentom, ki želijo del študija opraviti v tujini, finančno precej pomagajo, saj so le-ti oproščeni plačila šolnine, vpisnine, dostopa do laboratorijev in knjižnice itd. Študij v tujini je zanje brezplačen. Vendar pa je v praksi veliko študentov, ki se kljub želji po pridobivanju mednarodnih izkušenj, ne odločijo za študij v tujini. Razlogi za to so predvsem družbeni, ekonomski ali organizacijski. Nekatere visokošolske institucije so se že prilagodile tudi potrebam tovrstnih študentov in razvile svoje visokošolske programe z organizacijo »internationalizacija doma«. Posebnost teh programov je, da s pomočjo informacijske tehnologije vključujejo elemente mednarodnega učenja, zanje pa se je razvil izraz virtualna mobilnost. S pomočjo virtualne mobilnosti se študentom, ki se zaradi različnih razlogov ne morejo vključiti v programe fizične mobilnosti, omogoči, da osvojijo medkulturne kompetence in znanja, s katerimi pridobijo boljši položaj na trgu dela (Otten, 2000).

S tem ko narašča zanimanje za virtualno mobilnost, naraščajo tudi raziskave na to temo. Beel in Keegen (2010) sta v svoji študiji analizirala dva Evropska projekta, kjer je bila informacijska tehnologija uporabljena kot pomoč pri fizični mobilnosti in omogoča ostalim študentom, da preizkusijo virtualno mobilnost. Harryba (2013) je analizirala izkušnje mednarodne mobilnosti na eni od Avstralskih univerz. Woyenski (2014) je analiziral dejavnike, ki so vplivali na medkulturni razvoj in izkušnje študentov pri vključitvi v mobilnost na področju izobraževanja. Otten (2003) je v raziskavi medkulturnega učenja in raznolikosti izpostavil, da so mednarodne izkušnje, ki jih posamezniki pridobijo z mobilnostjo tekom študija koristne za posameznikov osebni razvoj in zaposljivost. Hammer in Bennett (2003) pa sta v svoji študiji dokazala, da z medkulturnimi kompetencami, ki jih študentje pridobijo z virtualno mobilnostjo, le-ti pridobijo predvsem sposobnost razumeti in odgovoriti na kulturne razlike.

Članek v drugem poglavju prikazuje pomen in različne oblike virtualne mobilnosti, sledi prikaz prednosti virtualne mobilnosti, v četrtem poglavju pa je prikazan primer dobre prakse izvajanja virtualne mobilnosti v Sloveniji. Peto poglavje prinaša zaključek.

1. Oblike virtualne mobilnosti

Virtualna mobilnost pomeni uporabo informacij in komunikacijskih tehnologij z namenom pridobiti enake koristi, kot jih študent pridobi s fizično mobilnostjo, ampak mu pri tem ni potrebno potovati (Poulová, 2007).

Pojem virtualne mobilnosti je zelo širok, zato je, ko ga definiramo, potrebno razdeliti virtualno mobilnost v več kategorij. V literaturi ni splošno sprejete kategorizacije, zato je virtualna mobilnost kategorizirana z različnih vidikov. Najpogostejše uporabljeni kategorizaciji sta razvrstitev, ki virtualno mobilnost kategorizira glede na uporabo virtualizacije in razvrstitev glede na potek mobilnosti. Medtem ko prva loči popolnoma virtualno, delno virtualno ter dvojno ali mešano virtualno mobilnost (Silvio, 2003), druga virtualno mobilnost deli na štiri oblike: virtualni tečaj kot del študijskega programa ali seminar na visokošolskem zavodu; celotni program v visokošolskem zavodu; virtualno pripravništvo študentov in virtualne podporne aktivnosti fizični mobilnosti (Bijnens in Boussemaere, 2006).

Virtualni tečaj kot del študijskega programa ali seminar na visokošolskem zavodu je trenutno najpogosteje uporabljena oblika virtualne mobilnosti v svetu. Gre torej za mobilnost le v delu študijskega programa, preostali del programa pa poteka na tradicionalni način.

Virtualna mobilnost celotnega programa visokošolske institucije daje študentom iz različnih držav priložnost, da opravijo študijski program, ne da bi šli v tujino za celo študijsko leto.

Virtualno pripravništvo za študente je tretja in zelo pogosta oblika mednarodne virtualne mobilnosti, saj predstavlja možnost za študente, da lahko opravljajo pripravništvo v podjetju iz druge države in jim zato ni potrebno potovati v tujo državo. Študentje pa pridobijo resnične izkušnje s pomočjo mednarodnega sodelovanja.

Virtualne podporne aktivnosti fizični mobilnosti pa predstavljajo različne aktivnosti študentom, da se lažje vključijo v programe fizične mobilnosti, kot je npr. Erasmus. Študentje tako s pomočjo različnih orodij informacijske tehnologije (videokonference itd.) pridobijo informacije o državi, v kateri želijo opravljati študijski program ali del študijskega programa.

2. Prednosti virtualne mobilnosti

Virtualna mobilnost predstavlja alternativo za pridobivanje mednarodnih učnih izkušenj za vse tiste, ki se zaradi družbenih, finančnih ali drugih razlogov ne morejo vključiti v programe fizične mobilnosti. Prinaša skoraj enake prednosti, kot jih prinaša fizična mobilnost. Tako kot fizična tudi virtualna mobilnost predstavlja obliko študija, s katero je mogoče nadgraditi tradicionalne učne dejavnosti. Učni proces se skozi interaktivno in sodelovalno učenje lahko korenito izboljša, hkrati pa virtualna mobilnost omogoča prožnost v učnem procesu, ki v preteklosti študentom na tradicionalnem študiju ni bila mogoča. Ponudba za študente je obogatena, saj pridobijo dostop do različnih strokovnjakov iz drugih institucij, do različnih predavanj in učnih materialov, ki so dejansko locirani daleč stran od njihove domače države.

Vpeljava virtualne mobilnosti na fakulteti pomeni, da študij ni več odvisen od lokacije, saj virtualna mobilnost omogoča izmenjavo mednarodnih izkušenj tudi za tiste študente, ki ne morejo sodelovati v tradicionalni mobilnosti. Virtualna mobilnost je torej dostopna vsem in ne le majhnemu številu študentov.

Pomembna prednost virtualne mobilnosti je tudi dostop do mednarodne skupnosti učencev, med katerimi so sicer medkulturne razlike in znotraj njih tudi razlike v jeziku. Na tak način dobijo priložnost, da razvijejo sposobnost medkulturne komunikacije, dviguje se toleranca do različnosti in medkulturna ozaveščenost, hkrati pa se presežejo morebitne kulturne, socialne in politične ovire.

Zelo pomembna prednost je tudi uporaba virtualnih orodij, kot so videokonference, uporaba različnih komunikacijskih orodij, digitalne knjižnice in ostalih. Le-ta namreč študentom omogočajo pridobitev pomembnih kompetenc in znanj za prihodnost, ki jih bodo gotovo vedno bolj potrebovali na trgu dela.

3. Primer dobre prakse – DOBA Fakulteta

Virtualna mobilnost je bila na DOBA Fakulteti zastavljena kot razvojni projekt v študijskem letu 2005/2006 in takrat je bil v Sloveniji to prvi tovrstni projekt. Vanj je bilo do sedaj vključenih že preko 700 študentov in 25 različnih držav. Izvaja se v treh oblikah, in sicer: v okviru virtualne poletne šole, v okviru mednarodnega tedna in v okviru skupne izvedbe predmetov s tujimi visokošolskimi ustanovami. V tem članku se bomo osredotočili samo na prvi dve obliki.

Virtualna poletna šola

Mednarodna virtualna poletna šola poteka v obliki individualnih in timskih aktivnosti v virtualnem učnem prostoru Blackboard ter predavanj domačih in tujih predavateljev, ki jih preko interneta spremljajo vsi udeleženci poletne šole, ne glede na to, h kateremu predmetu so priključeni.

Vključeni študenti v okviru multikulturne in multinacionalne skupine pridobivajo mednarodne izkušnje ter kompetence s strokovnega področja ob možnostih, ki jih nudijo tehnologije za globalno komunikacijo. Študenti z

različnih koncev sveta se lahko vključujejo v predmete ali dele predmetov, ki jih izvaja fakulteta, opravljene študijske obveznosti pa lahko uveljavljajo na matični šoli.

Opravljanje predmetov preko virtualne mobilnosti je študentom privlačno s treh vidikov. Na prvem mestu so to aktualne vsebine, priložnost za izmenjavo znanja, mnenj ter navezovanja poslovnih stikov. Na drugem mestu je zanimiv način izvedbe (virtualno), ki omogoča vključitev v poletno šolo tudi zaposlenim. Pomemben pa je tudi medkulturni vidik in izkušnja mednarodnega sodelovanja, saj je del programa namenjen tudi tujim študentom. Zanimanje za vključenost v poletno šolo se po letih giblje zelo različno. V nadaljevanju je prikazano gibanje števila vključenih študentov v poletno šolo za zadnjih pet let.

Tabela 1: Pregled vključenosti v poletno šolo po študijskih letih primerjalno za 5 let

Ciljna skupina	Pregled vključenosti po študijskih letih				
	2010/2011	2011/2012	2012/13	2013/14	2014/15
Študenti	78	287	245	127	179
Kandidati za študij	90	82	55	30	70
Tujci	74	65	42	115	125
Skupaj	242	434	342	272	374

Vir: Interno gradivo DOBA fakultete (2010-2015).

Število vključenih v virtualno poletno šolo se po letih precej razlikuje. Program virtualne poletne šole se vsako leto spreminja, saj študentom in kandidatom za študij ponujamo aktualne vsebine, ki so zanimive tudi za širšo javnost. Število mest v posamezni virtualni poletni šoli je omejeno, vendar smo v vseh letih uspeli zapolniti vsa predvidena prosta mesta. Edina stalnica virtualne poletne šole je mednarodni teden, ki poteka izključno v angleškem jeziku.

Uspešnost študentov v virtualni poletni šoli je skozi vsa leta zelo visoka. K temu gotovo pripomore visoka motiviranost vključenih študentov in kandidatov za študij, ki je pri kandidatih za klasično obliko študija v povprečju nižja. V spodnji tabeli prikazujemo povprečno uspešnost vključenih študentov pri vseh izvedenih predmetih v virtualni poletni šoli v zadnjih petih letih.

Tabela 2: Pregled uspešnosti študentov vključenih v virtualno poletno šolo

Uspešnost študentov (%)	Pregled uspešnosti po študijskih letih				
	2010/2011	2011/2012	2012/13	2013/14	2014/15
Uspešnost	89,3	90,2	91,3	81,6	89,6

Vir: Interno gradivo DOBA fakultete (2010-2015).

Iz tabele izhaja, da je bila uspešnost študentov v virtualni poletni šoli v petih opazovanih letih visoka. Nekoliko nižjo uspešnost je opaziti pri predmetih, ki se v celoti izvajajo v angleškem jeziku. Za te predmete je tudi sicer nekoliko nižje zanimanje, vzrok pa glede na analizo anket študentov, ki se izvajajo ob zaključku vsake virtualne poletne šole, leži v nezadostnem poznavanju tujega jezika.

Virtualni mednarodni teden

Druga oblika virtualne mobilnosti je mednarodni teden, ki se lahko izvaja samostojno ali je del določenega predmeta v okviru poletne šole. Zanimivo je, da pri slovenskih, srbskih in hrvaških študentih v vseh letih izvajanja ni bilo velikega zanimanja za vključitev v mednarodni teden. Zanimanje tujih študentov pa z leti narašča in v preteklih dveh letih smo beležili 2x več prijav, kot je bilo razpisanih prostih mest.

Samo v lanskem študijskem letu je bilo v mednarodni teden vključenih 144 študentov iz 26 različnih držav (od tega 19 študentov iz predmeta Intercultural Management, za katere je bil mednarodni teden obvezen in 125 tujih študentov). Največ tujih študentov je bilo iz Grčije (50), Kenije (17), Cipra (12), sledijo Češka, Hrvaška, Nemčija, Indija, Uganda (vse po 3 študenti).

Na gibanje števila tujcev vplivajo različni dejavniki. Poleg različnih tehnik in orodij, ki se uporabljajo za promocijo virtualnega mednarodnega tedna je pomemben akter pri privabljanju študentov Nacionalna agencija v Sloveniji (Cmepius), ki pošlje obvestilo o virtualni poletni šoli vsem nacionalnim agencijam po Evropi. Manjše število zanimanja se je pokazalo v letih, ko se je zamenjal glavni koordinator za Erasmus v Sloveniji. Razlogi, zakaj se študentje vključijo v mednarodni teden, so različni. V zadnjem letu so tuji študentje kot razlog izpostavili predvsem potrebo po razvijanju komunikacijskih kompetenc. V spodnji tabeli so podrobneje prikazani razlogi, zakaj so se študentje vključili v mednarodni teden.

Tabela 3: Razlogi za vključitev študentov v mednarodni teden

Razlogi za vključitev	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Razvijanje komunikacijskih kompetenc	9,3 %	7,6 %	8,5 %	13 %	23 %
Sodelovanje s tujimi študenti	9 %	9,6 %	8,5 %	15 %	21 %
Osebnostni razvoj	9 %	8,2 %	11 %	7 %	16 %
Radovednost	9 %	10 %	11 %	8 %	9 %
Medkulturnost	8 %	8,9 %	9,3 %	10 %	8 %

Vir: Interno gradivo DOBA fakultete (2010-2015).

Iz tabele izhaja, da v zadnjem letu naraščanje zanimanja za mednarodni teden izhaja predvsem iz želje po razvijanju komunikacijskih kompetenc in sodelovanja s tujimi študenti. V svetu mednarodnih izmenjav je namreč znanje tujih jezikov pomemben dejavnik konkurenčnosti. Jeziki so vse bolj pomembni za večjo zaposljivost in mobilnost mladih, slabo znanje jezikov pa močno ovira prosti pretok delavcev. Podjetja zahtevajo znanje jezikov, potrebno za poslovanje na svetovnem trgu. Nezanimanje slovenskih, hrvaških in srbskih študentov za mednarodni teden predvsem zaradi dejstva, da se izvaja v tujem jeziku je ob teh podatkih zato še toliko bolj alarmantno.

4. Sklep

Virtualna mobilnost kot alternativa fizični mobilnosti študentov je v zadnjem času pridobila na pomenu. Vse več je študentov, ki se zavedajo pomena medkulturnih in mednarodnih kompetenc, veliko pa se jih za fizično mobilnost zaradi različnih ovir ne odloči. Virtualna mobilnost omogoča pridobitev enakovrednih znanj in kompetenc, kot jih omogoča fizična mobilnost. Analiza izkušenj študentov vključenih v virtualno mobilnost na DOBA Fakulteti kaže, da je uspešnost pri virtualni mobilnosti zelo visoka. Hkrati pa rezultati analize kažejo, da se študentje v virtualno mobilnost vključujejo iz podobnih razlogov kot v fizično mobilnost, torej zaradi želje po razvijanju komunikacijskih kompetenc, želje po sodelovanju s tujimi študenti, osebnostnemu razvoju, radovednosti in medkulturnosti. Kljub temu da predavanja v živo verjetno ne bo mogoče nikoli popolnoma

nadomestiti z virtualnim, izkušnje kažejo, da je najbolje, da se metode virtualnega učenja kombinirajo s tradicionalnimi metodami učenja.

Seznam literature in virov

Beel, F. in H. Keegen. (2010). *Designing Virtual Student Mobility*. Dostopno na: https://cevug.ugr.es/descargas/recursos/VirtualMobility_Movinter2010.pdf [10.10.2015].

Bijnens, H. in M. Boussemaere. (2006). *European Cooperation in Education Through Virtual Mobility – A Best-Practice Manual*, Dostopno na: http://www.elearningeuropa.info/out/?doc_id=9957&sr_id=11436, 2006 [15.10.2015].

DOBA fakulteta. 2010-2015. Analiza poletnih šol. Interno gradivo DOBA fakultete.

Hammer, M.R. in M.J. Bennett. (2003). *The Intercultural Development Inventory (IDI)*. Portland, OR: Intercultural Communication Institute.

Harryba, S. A. (2013). *Key Stakeholders' Experiences of International Education at one Australian University*. Dostopno na: <http://ro.ecu.edu.au/theses/561> [15.10.2015].

Otten, M. (2000). "Impacts of cultural diversity at home". V: Crowther, P. ed. *Internationalisation at Home. A Position Paper*. EAIE: Amsterdam.

Otten, M. (2003). "Intercultural Learning and Diversity in International Education" V: *Journal of Studies in International Education*, 7:12. Dostopno na: <http://jsi.sagepub.com/content/7/1/12.full.pdf+html> [12.10.2015].

Poulová, P. (2007). *The Virtual Mobility And The Interuniversity Study*. ICETA, pp. 59-63.

Silvio, J. (2003). *Global Learning and Virtual Mobility*. In: Varis, T. Utsumi T., Kl-emm W.R. (eds.) (2003) *Global Peace Through the Global University System*. Dostopno na: http://www.friends-partners.org/GLOSAS/Global_University/Global%20University%20System/UNESCO_Chair_Book/Manuscripts/Part_IV_Global_Collaboration/Silvio,%20Jose/Silvio_web/SilvioD9.htm [15.10.2015]

Wächter, B. (2008). "Internationalisation at home – the context" In: Crowther, P. ed. *Internationalisation at Home. A Position Paper*. EAIE, Amsterdam, 10.

Wojenski, C. L. P (2014). *Virtually there: examining a collaborative online international leaning pre-departure study abroad intervention*. Dostopno na: